

Gereviseerde minimum spreeknormen (g-ms)

Vroegtijdig screenen op taalproblemen is geen sinecure. Door de sterke kanten van twee screeninginstrumenten, nl. de SNEL en de GMS te combineren tot de Gereviseerde Minimum Spreeknormen, de G-MS, kan de taalontwikkeling bij jonge kinderen toch beoordeeld worden.

SIENEKE GOORHUIS-BROUWER

Het belang van vroegtijdig signaleren van mogelijke taalproblemen bij kinderen staat eigenlijk nauwelijks ter discussie. Het is als gevolg van de motie Rutte (28 september 2006) zelfs onderwerp van kamerdebatten. Echter, een eenduidig screeninginstrument voor kinderen van 1 tot 6 jaar met mogelijke taalproblemen is in Nederland nog niet voorhanden. Er kan gescreend worden met het VTO-taalsignaleringsinstrument (de Ridder et al., 2006), maar dit is slechts geschikt voor kinderen van 23 tot 29 maanden. Daarnaast zijn er de Groninger Minimum Spreeknormen (Goorhuis-Brouwer, 1985), maar de sensitiviteit en specificiteit hiervan zijn vastgesteld op een (te) kleine steekproef (Goorhuis-Brouwer & van der Lucht, 1995) en dit instrument is vooral gericht op taalproductie. Recent is als screeningsinstrument de SNEL – SpreekNormen Eerste Lijn – ontwikkeld (Luinge et al. 2006), maar hiervan is alleen nog maar de interne validiteit bekend. Op dit moment wordt verder gewerkt aan de externe validatie van de SNEL.

ER IS NOG GEEN EENDUIDIG SCREENING-INSTRUMENT VOOR KINDEREN VAN 1 TOT 6 JAAR VOORHANDEN

Toch hebben we nu op basis van de SNEL belangrijke taalmijlpalen in handen. Deze kunnen, gecombineerd met de Groninger Minimum Spreeknormen als Gereviseerde Minimum Spreeknormen, de G-MS, gebruikt worden. In het onderzoekstraject van het consultatiebureau, kan met de G-MS goed beoordeeld worden of het kind in aanmerking komt voor nadere multidisciplinaire diagnostiek

of niet. Bij het vermoeden van een niet goed verlopende taalontwikkeling moet namelijk niet alleen de taalontwikkeling verder uitgezocht worden met behulp van gestandaardiseerde tests, maar dient ook nader onderzoek plaats te vinden naar de medische en psycho-emotionele status van het kind. Hierdoor kan onderscheid gemaakt worden tussen een specifieke dan wel een niet-specifieke taalstoornis, wat richtinggevend is voor de te volgen therapie. (Goorhuis & Schaerlaekens, 2000, Knijff, 2003)

Snel

Uitgaande van 26 mijlpalen in de taalontwikkeling die in de internationale literatuur worden genoemd, werd op basis van de Item Response Theorie een meetlat voor de taalontwikkeling geconstrueerd (Luinge, 2005). De basisaanname is dat een latente vaardigheid, hier de taalontwikkeling, gemeten kan worden met de antwoorden, de responses, van kinderen of hun ouders op testitems, in dit geval op vragen m.b.t. mijlpalen in de taalontwikkeling. Voor de testconstructie van de SNEL werd een representatieve steekproef van 527 kinderen getrokken uit geheel Nederland.

Na de analyse van de antwoorden met Mokken model, bleven 14 mijlpalen over: die oplopen in moeilijkheid en daarmee goed schaalbaar zijn, die één dimensie -de taal-aangeven en betrouwbaar zijn. De 14 SNEL mijlpalen vormen daarmee een intern valide instrument ($Rho = 0.96$). Echter, voor het bepalen van de externe validiteit van de SNEL is nog nader onderzoek nodig. Op basis van de externe validiteit krijgen we antwoord op de vraag bij welke SNEL-score taalproblematiek verwacht kan worden

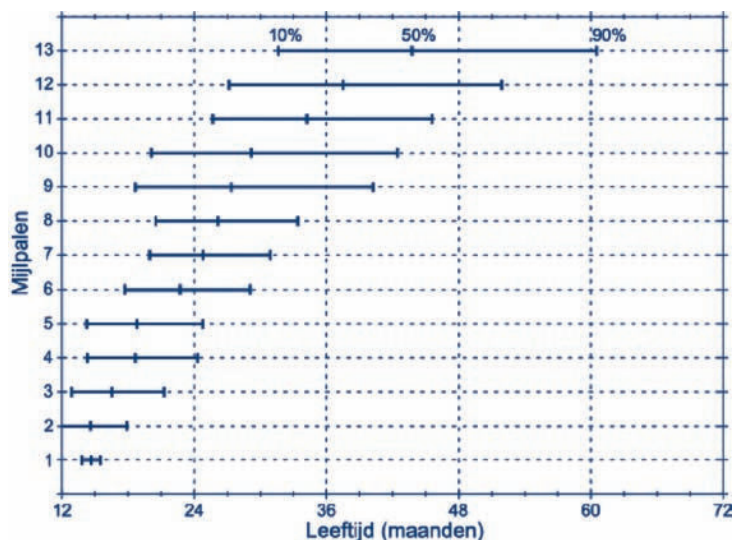
en wanneer verwijzing naar multidisciplinaire diagnostiek noodzakelijk is.

Er is een duidelijke toename van de SNEL-score als functie van de leeftijd, maar tegelijkertijd is er een grote spreiding in de leeftijd waarop kinderen een mijlpaal behalen. Figuur 1 laat een grafische weergave van deze spreiding zien: wanneer is welke mijlpaal behaald door respectievelijk 10%, door 50% en door 90% van de kinderen. Mijlpaal 5 bijvoorbeeld, die de productie van tweewoर्डzinnen aangeeft, wordt behaald tussen 15 en 25 maanden. Mijlpaal 10 –een verhaaltje navertellen- wordt behaald tussen 20 en 42 maanden. Een goede verstaanbaarheid –mijlpaal 13- varieert van 32 tot 60 maanden. Mijlpaal 14 –spreekt ongeveer als een volwassene- is niet opgenomen in tabel omdat deze niet gefit kon worden als functie van de leeftijd.

Van GMS via SNEL naar G-MS

Naar analogie van de Groninger Minimum Spreeknormen kunnen de veertien geselecteerde mijlpalen van de SNEL ook als functie van de leeftijd worden geordend, zie tabel 1. Hierbij kan ongeveer het 10e percentiel aangehouden worden, dat betekent dat 90% van de kinderen de mijlpaal bereikt heeft. Daarnaast moet rekening gehouden worden met de ordening van de mijlpalen. Zo kan mijlpaal 6 –maakt zinnen met drie woorden- al wel bereikt worden voor 2; 6 jarige leeftijd, maar dit geldt zeker niet voor alle

Figuur 1. Leeftijden waarop 10%, 50% en 90% van de kinderen een bepaalde mijlpaal in de taalontwikkeling heeft behaald. (Nummers corresponderen met tabel 1)

1. begrijpt opdrachten met twee woorden; 2. kan één of meer lichaamsdelen aanwijzen; 3. zegt ongeveer 10 woordjes; 4. begrijpt zinnen met drie woorden; 5. kan twee woordjes combineren; 6. maakt zinnen met drie woorden; 7. maakt zinnen met drie tot vier woorden; 8. ongeveer de helft verstaanbaar; 9. vertelt spontaan een verhaaltje; 10. kan een verhaaltje navertellen aan de hand van plaatjes; 11. ongeveer drie kwart is verstaanbaar; 12. lange, ook samengestelde zinnen; 13. bijna alles is te verstaan; 14. spreekt ongeveer als een volwassene.

NIET ALLEEN TAALPRODUCTIE IS VAN BELANG, MAAR OOK TAALBEGRIIP EN NARRATIEVE VAARDIGHEDEN

Tabel 1 Mijlpalen in de taalontwikkeling (SNEL) en GMS gecombineerd tot G-MS

Leeftijd	Geselecteerde mijlpalen SNEL	GMS (Groninger minimum spreeknormen)	G-MS (gereviseerde minimum spreeknormen)
12 – 18 maanden	Begrijpt opdrachtjes met twee woorden (1) Kan één of meer lichaamsdelen aanwijzen (2)	– – Veel en gevarieerd brabbelen met af en toe een herkenbaar woord	Begrijpt opdrachtjes met twee woorden Kan één of meer lichaamsdelen aanwijzen Veel en gevarieerd brabbelen met af en toe een herkenbaar woord
18 – 24 maanden	Zegt ongeveer 10 woordjes (3)	Enkele woordjes (tenminste 5)	5 – 10 woordjes
2;0 – 2;6 jaar	Begrijpt zinnnetjes met drie woorden (4) Kan twee woordjes combineren (5)	– Tweewoorduitingen; woordopbouw nog onvolledig	Begrijpt zinnnetjes met drie woorden Tweewoorduitingen; woordopbouw nog onvolledig
2;6 – 3;0 jaar	Maakt zinnnetjes met drie woorden (6)	Twee- en driewoorduitingen; woordopbouw nog onvolledig	Driewoorduitingen; woordopbouw nog onvolledig
3;0 – 3;6 jaar	Maakt zinnnetjes met drie en vier woorden (7) Ongeveer de helft is verstaanbaar (8)	Drie tot vijfwoorduitingen	Drie tot vijfwoorduitingen Ongeveer de helft is verstaanbaar
3;6 – 4;0 jaar	Vertelt spontaan wel eens een verhaaltje (9)	– 50-75% verstaanbaar	Vertelt spontaan wel eens een verhaaltje 50-75% verstaanbaar
4;0 – 5;6 jaar	Kan een verhaaltje navertellen aan de hand van plaatjes (10) Ongeveer driekwart is verstaanbaar (11)	– Enkelvoudige zinnen; problemen met meervoudsvormen en vervoegingen 75-90% verstaanbaar	Kan een verhaaltje navertellen aan de hand van plaatjes Enkelvoudige zinnen; problemen met meervoudsvormen en vervoegingen 75-90% verstaanbaar
> 5;6 jaar	Lange, ook samengestelde zinnen (12)	Goed gevormde, ook samengestelde zinnen Goed verstaanbaar	Goed gevormde, ook samengestelde zinnen Goed verstaanbaar
	Bijna alles is te verstaan (13) Spreekt ongeveer als een volwassene (14)	Concreet taalgebruik	Concreet taalgebruik

GEREVISEERDE MINIMUM SPREEKNORMEN

kinderen. Het is belangrijker dat mijlpaal 5 -kan twee woordjes combineren- bereikt is tussen 2;0 en 2;6 jaar. Mijlpaal 6 plaatsen we dus iets later. Ook op deze manier weergegeven blijkt dat de taalontwikkeling voor een groot deel zijn beslag krijgt tussen 12 en maanden en 6 jaar, zowel wat betreft het talig functioneren zelf als de verstaanbaarheid. Daarna ontwikkelt de taal zich natuurlijk wel door, maar de belangrijkste basis is dan gevestigd.

KINDEREN MOGEN VERSCHILLEN IN DE LEEFTIJD WAAROP ZIJ EEN TAALMIJLPAAL BEHALEN

De SNEL mijlpalen hebben als voordeel boven de GMS dat ze niet alleen de taalproductie van het kind in de beoordeling betrekken, maar ook het taalbegrip en de narratieve vaardigheden, in de vorm van een verhaaltje vertellen. Juist het vermogen om spontaan een verhaaltje te vertellen wordt gezien als een belangrijke parameter voor het al of niet aanwezig zijn van een specifiek taalprobleem (Bishop, 1997). Mogelijk moet deze mijlpaal in de interpretatie ook zwaarder wegen dan de andere mijlpalen.

De combinatie van SNEL en GMS geeft gereviseerde minimum spreeknormen: de G-MS.

Conclusie

Spraak- en taalproblemen bij kinderen kunnen het beste opgespoord worden tijdens de gevoelige periode voor het leren van taal, de periode van 0 tot 6 jaar. De SNEL is een veelbelovend screeninginstrument vanwege de hoge interne betrouwbaarheid. Gezien de grote overeenkomst met de Groninger Minimum Spreeknormen is door de SNEL de GMS in feite ook intern gevalideerd. Zolang de SNEL nog niet extern is gevalideerd kunnen de 14 SNEL mijlpalen, gecombineerd met de Groningen Minimum Spreeknormen gebruikt worden als Gereviseerde Minimum Spreeknormen, de G-MS. In combinatie met het onderzoek naar de algehele ontwikkeling dat plaatsvindt op het consultatiebureau, kunnen met de G-MS de minimale spreekprestaties, het taalbegrip en de vertelvaardigheden die bij de ontwikkelingsleeftijd horen, beoordeeld worden. Wanneer het kind, gezien zijn leeftijd, niet voldoet aan de G-MS, dient nadere multidisciplinaire diagnostiek plaats te vinden. en de medische en psycho-emotionele status. M is nodig om te kunnen differentiëren tussen specifieke en niet-specifieke taalstoornissen en om richting te geven aan de te volgen therapie.

Literatuur

- Bishop, D.V.M. **Uncommon understanding**. Development and disorders of language comprehension in children. Hove, Psychology Press, 1997.
- Goorhuis-Brouwer, S.M. Minimum Spreeknormen: praktische diagnostiek. **Logopedie en Foniatrie** 57 (1985) 62-63.
- Goorhuis-Brouwer, S.M. & Van der Lucht, F. Signaleren van taalontwikkelingsstoornissen, **Tijdschrift Jeugdgezondheidszorg** 27 (1995), 79-82.
- Goorhuis, S.M., Schaerlaekens, A.M. **Handboek Taalontwikkeling, Taalpathologie en Taaltherapie bij Nederlandssprekende kinderen**. Utrecht, de Tijdstroom, 2000.
- Knijff, W.A. **Diagnostics in children with language problems**. Differences between a multidisciplinary and monodisciplinary procedure. Thesis RUG. 2003.
- Luinge, M.R. **The language screening instrument SNEL**. Thesis RUG 2005.
- Luinge, M.R., Post, W.J, Wit, H.P., Goorhuis-Brouwer, S.M. The ordering of milestones in language development for children from 1 to 6 years of age. **Speech Lang Hear Res**. 2006 Oct; 49(5):923-40
- Ridder, J.G. de e.a. **VTO taal 2-jarigen**. Handleiding. Amsterdam. Harcourt Test Publishers, 2006

Over de auteur

Prof.dr. Sieneke Goorhuis-Brouwer is als orthopedagoog/spraakpatholoog verbonden aan het Universitair Medisch Centrum Groningen